

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 14.3.2005
KOM(2005) 82 v konečném znění

ZELENÁ KNIHA

o rozhodném právu a příslušnosti soudů v rozvodových záležitostech

(předložená komisí)

{SEC(2005) 331}

ZELENÁ KNIHA

o rozhodném právu a příslušnosti soudů v rozvodových záležitostech

Účelem této Zelené knihy je zahájit rozsáhlé konzultace zúčastněných stran o otázkách rozhodného práva a příslušnosti soudů v rozvodových záležitostech. Tato Zelená kniha popisuje problémy, ke kterým může v současné situaci dojít, a navrhuje mnoho různých řešení. Příložený pracovní dokument Komise poskytuje informace o hmotněprávních a procesních pravidlech členských států a o pravidlech upravujících kolizi norem v rozvodových záležitostech.

Komise vyzývá zúčastněné strany, aby doručily svá stanoviska do 30. září 2005 na následující adresu:

European Commission
Directorate-General for Justice, Freedom and Security
Unit C1 – Civil Justice
B - 1049 Brussels
Fax: +32-2/299 64 57
E-mail: jai-coop-jud-civil@cec.eu.int

Jestliže si zúčastněné strany nepřejí zveřejnění svých stanovisek na internetových stránkách Komise, musejí to výslovně uvést.

Komise má v plánu uspořádat na toto téma veřejné slyšení. K účasti budou pozváni všichni zájemci, kteří předloží svá stanoviska.

1. ZÁKLADNÍ INFORMACE

V současnosti neexistují žádná ustanovení Společenství týkající se rozhodného práva při rozvodech. Součástí nařízení Rady (ES) č. 1347/2000¹ („Bruselské nařízení II“) jsou pravidla pro příslušnost a uznávání ve věcech manželských, ne však pravidla pro rozhodné právo. Vstup nařízení Rady (ES) č. 2201/2003² („nové Bruselské nařízení II“), které nahrazuje Bruselské nařízení II, v účinnost dnem 1. března 2005, nepřinese v tomto ohledu žádné změny, protože toto nařízení přejímá prakticky nezměněná pravidla pro věci manželské z Bruselského nařízení II.

V roce 1998 Evropská rada ve Vídni zdůraznila, že cílem společného právního prostoru je zjednodušit občanům život, zejména v případech dotýkajících se jejich každodenního života, například v případě rozvodu.³ V listopadu 2004 Evropská rada v Haagu vyzvala Komisi, aby

---

¹ Nařízení Rady (ES) 1347/2000 ze dne 29. května 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem, Úř. věst. L160, 30.6.2000, s. 19.

² Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, kterým se zrušuje nařízení (ES) č. 1347/2000, Úř. věst. L 338 ze dne 23.12.2003, s. 1.

³ Úř. věst. C19, 23.1.1999, s. 1.

v roce 2005 předložila Zelenou knihu o pravidlech pro kolizi právních norem v rozvodových záležitostech (dále jen „Řím III“).⁴

Stále rostoucí mobilita občanů v rámci Evropské unie má za následek zvyšující se počet „mezinárodních“ manželství, kdy jsou manželé rozdílných národností nebo žijí v různých členských státech nebo žijí v členském státě, jehož nejsou státními příslušníky. Jestliže se „mezinárodní“ manželský pár rozhodne přistoupit k rozvodu, může být pro rozvod použito právo několika států. Cílem pravidel o rozhodném právu, která jsou často označována jako „pravidla o kolizi právních norem“, je určit, které právo bude použito. Vzhledem k vysokému počtu rozvodů v Evropské unii má rozhodné právo a mezinárodní příslušnost soudů v rozvodových záležitostech dopad na velký počet občanů. Jako příklad lze uvést, že asi 15% rozvodů v Německu (asi 30 000 manželských párů) se každoročně týká párů, ve kterých jsou manželé různých národností.⁵

2. NEDOSTATKY SOUČASNÉ SITUACE

„Mezinárodní“ manželský pár, který se rozhodne přistoupit k rozvodu, podléhá pravidlům pro příslušnost soudů podle nového Bruselského nařízení II, které manželům umožňuje vybrat si z několika možných skutečností rozhodných pro určení příslušnosti (viz bod 3.6 příloženého pracovního dokumentu). Jakmile se rozvodové řízení dostane k soudům členského státu, určí se rozhodné právo podle vnitrostátních pravidel pro kolizi právních norem daného členského státu. Mezi těmito vnitrostátními pravidly pro kolizi právních norem existují značné rozdíly (viz bod 3.4 příloženého pracovního dokumentu).

Kombinace různých pravidel pro kolizi právních norem a současných pravidel pro příslušnost soudů může mít v souvislosti s „mezinárodními“ manželskými páry za následek mnoho různých problémů. Kromě nedostatečné právní jistoty a flexibility může současná situace vést k výsledkům, které neodpovídají oprávněným očekáváním občanů. Navíc mohou občané Společenství, kteří bydlí ve třetím členském státě, čelit problémům při vyhledávání způsobilého rozvodového soudu a s uznáním soudního rozhodnutí o rozvodu vydaného soudem ve třetím členském státě členskými státy, ze kterých pocházejí. Další riziko současné situace je, že „mezinárodní“ manželský pár bude se svým rozvodem „nepřiměřeně spěchat“.

2.1. Nedostatečná právní jistota a předvídatelnost pro manželský pár

S ohledem na rozdíly mezi vnitrostátními pravidly pro kolizi právních norem v rozvodových záležitostech a jejich složitost je často obtížné předvídat, jaké vnitrostátní právo bude v daném případě použito. To platí zejména v situaci, kdy manželé nemají společné bydliště nebo národnost, ale tento problém se může objevit i v případě, kdy se manželé stejné národnosti rozdělí a přestěhují se do různých členských států.

Příklad 1: portugalsko-italský pár žijící v různých členských státech

Muž z Portugalska a žena z Itálie uzavřou manželství v Itálii. Manžel se kvůli práci ihned po svatbě vrátí do Portugalska, zatímco manželka zůstane v Itálii. Po dvou letech se manželé dohodnou na rozvodu. Podle nového Bruselského nařízení II mohou zažádat o rozvod v Itálii

⁴ Haagský program: Posilování svobody, bezpečnosti a spravedlnosti v Evropské unii, přijatý Evropskou radou ve dnech 4. – 5. listopadu 2004.

⁵ Zdroj: Statistisches Bundesamt. Deutschland.

nebo v Portugalsku. Soudy těchto členských států použijí nejprve právo podle společné národnosti manželů. Jelikož ale v tomto případě nemají manželé společnou národnost, použijí italské soudy právo členského státu, „z něhož manželství v podstatě vycházelo“. Portugalské soudy by na druhou stranu použily právo společného bydliště manželů. Jestliže takové bydliště neexistuje, použily by právo, se kterým jsou manželé „nejvíce spjati“. Pro manžele je velmi obtížné předvídat, jaké bude v jejich situaci rozhodné právo.

2.2. Nedostatečná samostatnost účastníků rozvodového řízení

Vnitrostátní pravidla pro kolizi právních norem umožňují v každé dané situaci v zásadě jen jedno řešení, např. použití práva podle národnosti manželského páru nebo práva soudu („lex fori“). To nemusí být v určitých situacích dostatečně flexibilní. Není přitom například brán ohled na to, že se mohou občané cítit úzce spjati s členským státem, i když nejsou jeho státními příslušníky. Zavedením určitého stupně samostatnosti, která umožní účastníkům rozvodového řízení vybrat si rozhodné právo, by se mohla zajistit vyšší flexibilita pravidel a zvýšit právní jistota a předvídatelnost pro manželské páry.

Příklad 2: italský manželský pár žijící v Německu

Manželský pár italské národnosti žije již dvacet let v Mnichově a dle vlastního pocitu se výborně začlenil do německé společnosti. Když jeho děti opustí domov, dohodnou se manželé na rozvodu. Chtěli by se rozvést podle německého práva, se kterým jsou nejvíce spjati a které vyžaduje v případě rozvodu dohodou pouze jeden rok rozluky, oproti třem letům, které vyžaduje italské právo. Nové Bruselské nařízení II umožňuje manželskému páru požádat o rozvod v Německu nebo v Itálii. Jelikož německá i italská pravidla pro kolizi právních norem vycházejí zejména ze společné národnosti obou manželů, použily by soudy obou zemí italské rozvodové právo.

2.3. Riziko výsledku, který neodpovídá oprávněným očekáváním občanů

Občané stále více využívají výhod vnitřního trhu a z pracovních důvodů se stěhují do jiných členských států. Pravděpodobně si nejsou vědomi, že se v důsledku jejich pohybu mohou podstatně změnit podmínky rozvodu. K tomu může dojít například v případě, že se manželé různých národností přestěhují do členského státu, kterého není ani jeden z nich státním příslušníkem. Jelikož nové Bruselské nařízení II neumožňuje manželům požádat o rozvod v členském státě, jehož je státním příslušníkem pouze jeden z nich, neexistuje-li žádné jiné kolizní kritérium, mohou se manželé ocitnout v situaci, kdy je jedinou možností obrátit se na soudy členského státu jejich bydliště. To může za určitých okolností vést k výsledkům, které neodpovídají jejich oprávněným očekáváním.

Příklad 3: finsko-švédský pár, který se přestěhoval do Irska

Finsko-švédský pár se přestěhuje ze Stockholmu do Dublinu, kde je oběma manželům nabídnuta zajímavá práce. Jejich manželství postupně upadá a nakonec se rozhodnou, že přistoupí k rozvodu. Pár očekává, že rozvodové řízení bude jednoduché a rychlé, jak je tomu podle švédského a finského práva, protože se chtějí rozvést oba manželé a pár nemá žádné děti. Podle nového Bruselského nařízení II však platí pouze příslušnost irských soudů, které používají při rozvodových řízeních irské právo („lex fori“) bez ohledu na národnost manželů. Jediným způsobem, jak zajistit použití švédského nebo finského práva, je návrat manžela nebo manželky do členského státu jeho/jejího původu alespoň na šest měsíců, a poté požádat o rozvod v daném členském státě. Manžel ani manželka však není ochotna či schopna odejít pro tento účel z práce a opustit na šest měsíců Irsko. Na druhou stranu se chtějí vyhnout použití irského rozvodového práva, které pro prohlášení rozvodu vyžaduje čtyřleté období rozluky manželů. Manželský pár je překvapen, že se podmínky pro rozvod z důvodu jejich rozhodnutí přestěhovat se do jiného členského státu tak výrazně změnily.

2.4. Riziko potíží pro občany Společenství, kteří žijí v třetím členském státě

Pravidla pro uznávání podle nového Bruselského nařízení II se sice vztahují na všechna soudní rozhodnutí o rozvodu vydaná soudem členského státu, ale pravidla pro příslušnost soudů se na všechny situace nevztahují. To může vést k problémům pro občany Společenství žijící ve třetím členském státě. Může dojít k situaci, kdy neplatí žádná ze skutečností rozhodných pro určení příslušnosti podle nařízení. Soudy členských států mohou v takovém případě využít vnitrostátních pravidel pro mezinárodní příslušnost. Tato pravidla však nejsou harmonizována, což může vést k situaci, kdy k rozvodu manželství mezi občany Společenství různých národností, kteří žijí ve třetím členském státě, není příslušný žádný soud v Evropské unii ani jinde. Navíc dojde-li k rozvodu ve třetím členském státě, může mít pár vážné problémy s uznáním rozvodu v členských státech původu obou manželů.

Příklad 4: německo-nizozemský pár žijící ve třetím členském státě

Německo-nizozemský pár žije již mnoho let ve třetím členském státě. Jejich vztah se zhorší a německá manželka by se chtěla rozvést, pokud možno u německého soudu. Nemůže však požádat o rozvod v Německu ani v jiném členském státě. Neplatí žádná skutečnost rozhodná pro určení příslušnosti podle nového Bruselského nařízení II, protože manželé nemají bydliště v členském státě a nemají společnou národnost. Za těchto okolností mohou soudy členských států využít vnitrostátní pravidla o příslušnosti soudů. Německá manželka však nemůže požádat o rozvod v Německu podle německých pravidel pro příslušnost, protože v případě nizozemského manžela se může v souladu s článkem 6 postupovat při rozvodovém řízení v Německu pouze podle pravidel pro příslušnost podle tohoto nařízení, které poskytuje odpůrci určitou ochranu. Stejně tak nemůže německá manželka požádat o rozvod v Nizozemsku, protože nizozemské právo za těchto okolností nestanoví vnitřní pravidla pro příslušnost. Z toho důvodu nemůže manželka požádat o rozvod v žádném členském státě. Její jedinou nadějí je, že příslušnost nad daným případem budou mít soudy třetího členského státu. I když by to tak bylo, mohou nastat problémy s uznáním rozvodu prohlášeného ve třetím členském státě v Německu.

2.5. Riziko „nepřiměřeného spěchu“

Pravidlo pro "lis pendens" (viz bod 3.6.3 příloženého pracovního dokumentu) může způsobit, že manžel nebo manželka zažádá o rozvod urychleně předtím, než tak učiní partner/ka, aby zabránil/a příslušnosti soudů jiného členského státu („nepřiměřený spěch“). To může vést k situaci, kdy návrhové požádá o rozvod v konkrétním členském státě, aby dosáhl určitého výsledku, tj. aby se vyhnul použití konkrétního rozvodového práva. „Nepřiměřený spěch“ může mít pro odpůrce neblahé důsledky, jestliže vede k použití práva, s nímž se necítí úzce spjat a které nebere v úvahu jeho zájmy. Toto riziko lze ilustrovat na následujícím příkladu:

Příklad 5: polský manžel, který přijde do Finska za prací

Polský pár, již dvacet let sezdáný, žije se svými dětmi v Polsku. Manžel dostane zajímavou pracovní nabídku, kvůli které má odejít na dva roky do Finska. Pár se dohodne, že manžel nabídku přijme a manželka zůstane v Polsku. Po jednom roce manžel své ženě sdělí, že se chce rozvést. Je si vědom, že rozvodová řízení podle polského práva jsou zdlouhavá a že soud musí určit, že se manželství rozpadlo zcela a nezvratně. Podle nového Bruselského nařízení II však platí i příslušnost finských soudů, protože manžel žije ve Finsku déle než jeden rok. Finské soudy používají pro rozvodová řízení finské právo podle zásady „lex fori“. Polský manžel tedy může dosáhnout rozvodu po šestiměsíční lhůtě na rozmyšlení důsledků bez ohledu na námítky manželky. Jelikož se chce manžel rozvést co nejdříve, obrátí se ihned na finský soud, který rozhodne o rozvodu po šesti měsících i přes silné námítky manželky.

Otázka 1: Jste si kromě problémů uvedených výše vědomi dalších problémů, které by mohly nastat v souvislosti s „mezinárodními“ rozvody?

3. MOŽNÁ ŘEŠENÍ

3.1. Současný stav

Jednou možností je ponechat situaci beze změny a nezavádět žádné změny právních předpisů. Lze argumentovat, že uvedené problémy nejsou tak vážné nebo se neobjevují natolik často, aby bylo nutné přijímat na úrovni Společenství nějaká opatření.

3.2. Harmonizace pravidel pro kolizi právních norem

Dalším způsobem řešení problému je přijmout harmonizovaná pravidla pro kolizi právních norem na základě souboru jednotných kolizních kritérií. Výhodou tohoto řešení je zajištění právní jistoty (příklad 1). V závislosti na obsahu harmonizovaných pravidel by také mohlo zvýšit samostatnost účastníků rozvodového řízení (příklad 2) a přispět k vyhledávání uspokojivých řešení pro občany (příklad 3). Může alespoň částečně snížit potřebu „nepřiměřeného spěchu“ (příklad 5), protože soud, na který by se návrhové obrátil, by použil rozvodové právo stanovené podle společných pravidel.

Pro zajištění právní jistoty a předvídatelnosti i určité míry flexibility by bylo nutné pečlivě zvážit kolizní kritéria. Cílem by bylo zajistit, aby se rozvod řídil právním řádem, se kterým je nejvíce spjat. Mohlo by být použito mnoho kolizních kritérií, která se běžně používají v mezinárodních nástrojích a ve vnitrostátních právních pravidlech pro kolizi právních norem, například poslední společné bydliště manželů, společná národnost manželů, poslední společná národnost, jestliže si ji manžel/ka ponechá, nebo „lex fori“.

Otázka 2: Jste pro harmonizaci pravidel pro kolizi právních norem? Jaké jsou argumenty pro a proti tomuto řešení?

Otázka 3: Jaká by byla nejvhodnější kolizní kritéria?

Otázka 4: Měla by být harmonizovaná pravidla omezena na rozvody, nebo by se měla vztahovat i na rozluky a prohlášení manželství za neplatné?

Otázka 5: Měla by harmonizovaná pravidla zahrnovat ustanovení o veřejném pořádku, které by soudům umožnilo za určitých okolností odmítnout použití zahraničního práva?

3.3. Poskytnutí možnosti vybrat si rozhodné právo manželům

Další možností je zavést pro manžele omezenou možnost vybrat si rozhodné právo, kterým se bude rozvodové řízení řídit. Možnost vybrat si rozhodné právo by mohla zlepšit právní jistotu a předvídatelnost pro manžele, zejména v případě rozvodů dohodou. Určitá samostatnost účastníků rozvodového řízení by také dodala pravidlům vyšší flexibilitu, než mají současná pravidla, která v podstatě počítají pouze s jedním možným řešením. Dále by mohl být v určitých případech zjednodušen přístup k soudům. Toto řešení by bylo vhodné zejména v případech, kdy se manželé dohodnou na rozvodu, jak je tomu u portugalsko-italského páru (příklad 1) a italského páru žijícího v Německu (příklad 2).

Zásada svobodné volby se stále více používá v mezinárodních úmluvách o volbě práva v oblasti smluvního práva, ale do menší míry i v oblasti rodinného práva. Existují však výjimky, například nedávno přijatý belgický zákon o mezinárodním právu soukromém, který umožňuje manželům vybrat si mezi právem podle národnosti jednoho z manželů nebo belgickým právem (tj. „lex fori“).⁶

Záruka neomezené volby by mohla vést k používání „exotických“ práv, se kterými jsou účastníci rozvodového řízení spjati jen málo nebo se kterými nejsou spjati vůbec. Jeví se tedy jako rozumné omezit volbu na určitá práva, se kterými jsou manželé úzce spjati (např. podle národnosti jednoho z manželů, posledního bydliště nebo „lex fori“). Je také možné omezit volbu na právo určené pole státu jednání (lex fori), čímž by se zajistilo, že soudy nebudou povinny používat zahraniční právo.

⁶ Čl. 55 odst. 2 „Loi portant le Code de droit international privé“ ze dne 16. července 2004, zveřejněno dne 27. července 2004.

Samozřejmě by bylo nutné dále prozkoumat všechny možnosti volby. Je například možné zavést požadavek, aby byla volba výslovně a písemně uvedena současně s podáním žádosti o rozvod. Dále by bylo potřebné zvážit, zda by byly nutné zvláštní záruky pro ochranu manžela/manželky před nepřiměřeným tlakem partnera/partnerky při volbě konkrétního práva. Zvláštní pozornost by se nejspíše měla věnovat i případům, kdy mají manželé děti.

Volba práva účastníky rozvodového řízení by se samozřejmě týkala volby hmotněprávních pravidel rozvodového soudu, ne pravidel pro mezinárodní právo soukromé (s výjimkou tzv. „vyhoštění“). V opačném případě by došlo k ohrožení cíle, tj. vytvoření právní jistoty.

Otázka 6: Mělo by být účastníkům rozvodového řízení umožněno vybrat si rozhodné právo? Jaké jsou argumenty pro a proti tomuto řešení?

Otázka 7: Měla by být volba omezena na určitá práva? Jestliže ano, jaká by byla vhodná kolizní kritéria? Měla by být omezena na práva členských států? Měla by být volba omezena na „lex fori“?

Otázka 8: Měla by být možnost vybrat si rozhodné právo omezena na rozvody, nebo by se měla vztahovat i na rozluky a prohlášení manželství za neplatné?

Otázka 9: Jaké by měly být vhodné formální požadavky na dohodu o volbě práva mezi manžely?

3.4. Revize skutečností rozhodných pro určení příslušnosti uvedených v článku 3 nařízení č. 2201/2003

Skutečnosti rozhodné pro určení příslušnosti uvedené v článku 3 nařízení Rady č. 2201/2003 byly původně vytvořeny tak, aby splňovaly objektivní požadavky, odpovídaly zájmům účastníků rozvodového řízení, zahrnovaly flexibilní pravidla zabývající se mobilitou a splňovaly potřeby jednotlivců, aniž by byla obětována právní jistota.⁷

Někdo by mohl namítat, že pravidla pro příslušnost soudů tyto cíle možná zcela nenaplnují. Neexistují-li jednotná pravidla pro kolizi právních norem, může vést existence několika alternativních skutečností rozhodných pro určení příslušnosti k použití práva, se kterým nejsou manželé nejvíce spjati (příklad 5). Na druhou stranu nemusejí být skutečnosti rozhodné pro určení příslušnosti v určitých případech dostatečně flexibilní, aby splňovaly potřeby jednotlivců (příklad 3).

Jednou možností je revidovat pravidla pro příslušnost. Bylo by však nutné pečlivě zvážit následky jakékoliv revize. Omezení skutečností rozhodných pro určení příslušnosti by mohlo mít nepříznivé následky z pohledu flexibility a přístupu k soudům, pokud není účastníkům rozvodového řízení poskytnuta příležitost si příslušný soud vybrat (viz bod 3.6 níže). Na druhou stranu může přidání nových skutečností rozhodných pro určení příslušnosti ještě zhoršit již tak nedostatečnou právní jistotu.

---

⁷ Bod 27 důvodové zprávy Úmluvy ze dne 28. května 1998 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských (na které je založeno Bruselské nařízení II), Úř. věst. C 221, 16.7.1998, s. 27.

Otázka 10: Vede, podle vašich zkušeností, existence několika skutečností rozhodných pro určení příslušnosti k „nepříměřenému spěchu“?

Otázka 11: Myslíte si, že by měly být skutečnosti rozhodné pro určení příslušnosti zrevidovány? Jestliže ano, jaké by bylo nejlepší řešení?

3.5. Revize pravidla pro zbytkovou příslušnost v článku 7 nařízení č. 2201/2003

Další otázkou je, zda by mělo být zrevidováno pravidlo pro zbytkovou příslušnost podle nového Bruselského nařízení II. Současná pravidla mohou vést k situacím, kdy není k vyřízení žádosti o rozvod příslušný žádný soud v Evropské unii ani kdekoliv jinde (příklad 4). Je-li příslušný soud v třetím členském státě, není učiněné rozhodnutí o rozvodu uznáváno v Evropské unii podle nového Bruselského nařízení II, ale pouze podle vnitrostátního práva nebo podle příslušných mezinárodních smluv. To pravděpodobně povede k problémům, když se budou manželé posléze snažit o uznání rozvodu ve svých zemích původu.

Otázka 12: Myslíte si, že by měla být posílena harmonizace pravidel pro příslušnost a že článek 7 nařízení č. 2201/2003 by měl být zrušen, nebo alespoň omezen na případy, které se netýkají občanů EU? Jestliže ano, jak by měla tato pravidla vypadat?

3.6. Poskytnutí možnosti manželům vybrat si příslušný soud

Dalším možným řešením je dát manželům možnost dohodnout se na příslušném soudu pro rozvodové záležitosti („vzájemné ujednání o příslušnosti“). Jestliže bude účastníkům rozvodového řízení dána možnost dohodnout se na příslušnosti soudu nebo soudů určitého členského státu pro rozvodové řízení, mohlo by to vést ke zvýšení právní jistoty a flexibility a největší přínos by to mělo pro případy, kdy jde o rozvod dohodou.

Vzájemné ujednání o příslušnosti by se mohlo osvědčit i v situacích, kdy se manželé nemohou podle současných pravidel pro příslušnost obrátit na soud členského státu, protože nemají společnou národnost ani trvalé bydliště. Umožnilo by to například švédsko-finskému páru žijícímu v Irsku, aby se pro své rozvodové řízení dohodl na příslušnosti finského nebo švédského soudu (příklad 3). Stejně tak by se mohl na příslušném soudu dohodnout i německo-irský pár žijící v třetím členském státě (příklad 4). Soud určený účastníky rozvodového řízení by použil právo stanovené podle svých vnitrostátních pravidel pro kolizi právních norem.

Možnost vybrat si příslušný soud je již zakotvena v několika nástrojích Společenství. Vzájemné ujednání je možné podle článku 23 nařízení Rady (ES) č. 44/2001. Podobně předpokládá i článek 12 nového Bruselského nařízení II omezenou možnost volby příslušného soudu v záležitostech rodičovské zodpovědnosti.

Vzájemné ujednání v případě rozvodu by mohlo být omezeno na soudy členských států, se kterými jsou manželé úzce spjati, například na základě národnosti nebo trvalého bydliště manžela/manželky nebo posledního společného bydliště manželů. Má-li manželský pár děti, měla by být věnována zvláštní pozornost tomu, aby se zajistila návaznost těchto pravidel na pravidlo o ujednání příslušnosti podle článku 12 nového Bruselského nařízení II. Možnosti a časové vymezení volby by samozřejmě musely být dále prozkoumány.

Otázka 13: Jaké jsou argumenty pro a proti zavedení možnosti vzájemného ujednání o příslušnosti pro rozvody?

Otázka 14: Mělo by být vzájemné ujednání omezeno na určité soudní pravomoci?

Otázka 15: Jaké by měly být formální požadavky na vzájemné ujednání mezi účastníky rozvodového řízení?

3.7. Zavedení možnosti postoupení případu

Jak již bylo vysvětleno (bod 2.5), může mít manžel/ka za určitých okolností jistou motivaci podat žádost o rozvod ještě předtím, než tak učiní partner/ka. To lze alespoň částečně vysvětlit pravidlem „lis pendens“ podle nového Bruselského nařízení II, které bylo kritizováno pro nepružnost a proto, že manžele motivuje k „prvnímu kroku“. Tato situace by mohla být napravena zavedením možnosti za výjimečných okolností postoupit rozvodové řízení soudu v jiném členském státě. Článek 15 nového Bruselského nařízení II dává tuto možnost v záležitostech rodičovské zodpovědnosti.

Postoupení by bylo možné za výjimečných okolností a za přísných podmínek, jestliže manžel/ka zažádá o rozvod v členském státě, ale odpůrce požádá o postoupení případu k soudu jiného členského státu z důvodu, že manželství v podstatě vycházelo z práva tohoto členského státu. Pro zajištění právní jistoty by mohlo být „těžiště“ manželství stanoveno na základě uzavřeného seznamu kolizních kritérií, včetně například posledního společného bydliště manželů, jestliže v něm stále jeden z nich žije, a společné národnosti manželů.

Postupy potenciálního mechanismu postoupení by samozřejmě musely být dále prozkoumány, zejména aby se zajistilo, že nepovede k nepřiměřeným prodlevám. Souvisí-li rozvodové řízení s řízením o rodičovské zodpovědnosti, mohou být nezbytné další záruky, aby se zajistila návaznost na článek 15 nového Bruselského nařízení II.

Možnost postoupení případu by mohla vyřešit problémy, které se mohou objevit, když manžel/ka jednostranně zažádá o rozvod proti vůli partnera/partnerky. Umožnila by například polské manželce uvedené v příkladu 5 požádat finský soud o postoupení případu k polskému soudu na základě toho, že jsou oba manželé polské národnosti a že v Polsku bylo jejich poslední společné bydliště, takže „těžiště“ manželství se nacházelo v Polsku.

Otázka 16: Mělo by být možné požádat o postoupení případu k soudu jiného členského státu? Jaké jsou argumenty pro a proti tomuto řešení?

Otázka 17: Jaké by měla být kolizní kritéria pro stanovení toho, zda lze případ postoupit do jiného členského státu?

Otázka 18: Jaké záruky by byly nutné, aby se zajistila právní jistota a předešlo se nepřiměřeným prodlevám?

3.8. Kombinace různých řešení

Výše popsané představy jsou příklady různých způsobů řešení. Žádná by však sama o sobě nemohla úspěšně vyřešit všechny problémy uvedené v kapitole 2. Bylo by tedy možné vytvořit kombinaci různých řešení.

Manželé by si mohli například vybrat příslušný soud podle národnosti jednoho z nich nebo podle jejich posledního bydliště. Kromě toho by si mohli vybrat rozhodné právo, nebo alespoň použití „lex fori“. Tato kombinace by mohla vyřešit problémy uvedené v příkladech 1-4 a hodila by se zejména pro rozvody dohodou. Pro vyřešení problémů, které se mohou objevit v případě, že si rozvod přeje pouze jeden z manželského páru (příklad 5), by bylo možné zavést možnost postoupení případu do jiného členského státu.

Otázka 19: Jaká kombinace řešení by podle vás zajistila nejvhodnější nápravu uvedených problémů?

Otázka 20: Navrhovali byste pro odstranění problémů uvedených v kapitole 2 nějaké další řešení?